

10-10-2019

INNOVATIVE ACTIVITY OF MODERN HIGH SCHOOL: TENDENCIES OF DEVELOPMENT

Dilobar Maxsitovna Kholikova
Fergana state universiti

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Kholikova, Dilobar Maxsitovna (2019) "INNOVATIVE ACTIVITY OF MODERN HIGH SCHOOL: TENDENCIES OF DEVELOPMENT," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 9 , Article 42.
Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss9/42>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

INNOVATIVE ACTIVITY OF MODERN HIGH SCHOOL: TENDENCIES OF DEVELOPMENT

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

ZAMONAVIY UNIVERSITETNING INNOVATIV FAOLIYATI: RIVOJLANISH TRENDLARI

Xoliqova Dilobar Maxsitovna
Farg'ona davlat universiteti

***Annotatsiya:** maqolada zamonaviy oliy ta'limni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy muammolari tahlil qilingan. Bilimlarga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirish, oliy o'quv yurtlari negizida ilm-fan va ta'limni birlashtirish masalasi ko'rib chiqilgan. Ushbu integratsiyaning natijasi universitetning innovatsion faoliyati ekanligi isbotlangan.*

***Kalit so'zlar:** oliy ta'lim iqtisodiyoti, zamonaviy universitet, universitet samaradorligini baholash.*

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА: ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Холикова Дилобар Махситовна
Ферганский государственный университет

***Аннотация:** в статье анализируются социально-экономические проблемы развития современного высшего образования. Отмечается, что в списке стран, наиболее динамично развивавшихся в последние десятилетия, в основном представлены те, которые сделали ставку на развитие наукоемких технологий на основе национальных систем образования. В условиях формирования экономики, основанной на знаниях, первоочередной задачей является интеграция науки и образования на базе высших учебных заведений. Результатом такой интеграции является инновационная деятельность вуза.*

***Ключевые слова:** экономика высшего образования, современный университет, оценка эффективности деятельности вуза.*

INNOVATIVE ACTIVITY OF MODERN HIGH SCHOOL: TENDENCIES OF DEVELOPMENT

Kholikova Dilobar Maxsitovna
Fergana state universiti

***Abstract:** in the article social and economic problems of development of modern higher education are analyzed. It is marked, that in the list of the countries most dynamically developed last decades, basically what have staked on development of high technologies on the basis of national education systems are presented. In conditions of formation of the economy based on knowledge, a paramount problem is integration of a science and education on the basis of higher educational institutions. Result of such integration is innovative activity of high school.*

***Keywords:** economy of higher education, modern university, an estimation of the higher school activity.*

So'nggi o'n yilliklarda eng dinamik rivojlangan davlatlar ro'yxatiga, asosan, milliy ta'lim tizimiga asoslangan yuqori texnologiyalarni rivojlantirishga ishongan davlatlar kiradi.

Mamlakatimizda innovatsion texnologiyalarning rivojlanishi raqobatdosh mahsulotlarni xalqaro bozorga olib chiqishning strategik maqsadlarini amalga oshirishga yordam beradi. Yuqori texnologiyali mahsulotlar miqdori va sifatini oshirish uchun nafaqat ilmiy loyihalarni moliyalashtirishni ko'paytirish, balki innovatsion bozorni rivojlantirishga hissa qo'shadigan tuzilmalarning salohiyatini anglash kerak. Bilimlarga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida davlatning asosiy vazifasi oily o'quv yurtlari negizida fan va ta'limning integratsiyasi hisoblanadi.

Ushbu integratsiyaning natijasi universitetning innovatsion faoliyati hisoblanadi. Mahalliy iqtisodiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston uchun "universitetning innovatsion faoliyati" tushunchasi yangi va aniq tushunchaga ega emas. Ushbu toifaga yaqin bo'lgan "innovatsiya", "innovatsion faoliyat" va "innovatsion tsikl" tushunchalarining turli manbalarida ko'rib chiqilgan izohlar innovatsiyalarning yaratilishi ijodiy ishlarni bozorga chiqarilayotgan yangi mahsulotlar, texnologiyalar va xizmatlarga aylantirish davriy jarayon ekanligini ta'kidlaydi. Keyin biz "oliy o'quv yurti" tushunchasini o'rganib chiqdik, universitetning asosiy yo'nalishlarini (o'quv, ilmiy va oliy o'quv yurtidan keyingi ilmiy kasbiy ta'lim) o'rganib chiqdik, natijada universitetning innovatsion jarayoniuning faoliyatining ko'plab sohalarida aks ettirilgan, degan xulosaga keldi[1]:

- mehnat bozorida talab katta bo'lgan innovatsion va faol mutaxassislarni malakasini oshirish va fanlararo tayyorgarligi;

- innovatsion g'oyalar avlodi;

- fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish, ba'zi hollarda tajriba-konstruktorlik ishlari (natijada intellektual mulk, nou-xau, litsenziyalar, patentlar, yangi usullar, hodisalar, ilmiy nashrlar va boshqalar);

- professor-o'qituvchilar, olimlar, doktorantlar, aspirantlar (aspirantlar) va oliy o'quv yurtlari talabalarining ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish;

- universitetda innovatsiyalarni rivojlantirishni rag'batlantiruvchi talabalar va talabalarining o'quv jarayoniga iqtisodiyotning turli sohalarida zamonaviy innovatsiyalar to'g'risidagi bilimlarni tarqatish (darslar va ma'ruzalar o'tkazishda professor-o'qituvchilar sohaning innovatsion faoliyati namunalaridan foydalanadilar, innovatsion korxonalar asosida darslar olib boradilar). Shunday qilib, universitet ta'lim xizmatlari bozorida raqobatdoshligini oshiradi;

- ta'lim sohasida innovatsiyalarni ishlab chiqish, joriy etish va o'z faoliyatida qo'llash. Zamonaviy oliy o'quv yurtining innovatsion faoliyati bu o'quv jarayonini metodik ta'minlashdagi yangilik (uslubiy adabiyotlarni yaratish, elektron darsliklarni nashr etish va boshqalar), o'quv jarayoni texnologiyasida yangilik (masofaviy o'qitish, onlayn darslar, innovatsion texnologiyalarni ishlab chiquvchilar bilan birgalikda o'qitish va boshqalar). . .), innovatsion ta'lim xizmatlarini taqdim etish va hk. ;

- turli mutaxassisliklar bo'yicha doktorlik dissertatsiya kengashlari tomonidan yuqori malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlarni attestatsiyadan o'tkazish;

- milliy innovatsion tizim asosida shakllantirilgan va fan, muhandislik, texnologiya va ta'limni turli tashkiliy shakllarda birlashtirgan integratsiyalashgan tuzilmalar tarkibiga kiruvchi innovatsion firmalar bilan innovatsiyalarni yaratish bo'yicha qo'shma ishlarni

amalga oshirish; yuqori texnologiyali mahsulotlar va yuqori texnologiyalarning jahon bozori.

Barcha ta'kidlangan universitetning innovatsion faoliyatining uchta shakliga bo'lish mumkin: innovatsiyalarni yaratish faoliyati universitetning innovatsion faoliyatini rivojlantirish omili sifatida; innovatsion faoliyatni o'qitish innovatsion kadrlarni ko'paytirish omili sifatida; ta'lim faoliyati innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish omili sifatida. Ushbu yo'nalishlar innovatsion mahsulotlar, texnologiyalar va xizmatlarni yaratishga, innovatsiyalarni o'qitish va innovatsion kadrlarni ko'paytirishga yo'naltirilgan ko'p qirrali faoliyat sifatida "universitetning innovatsion faoliyati" tushunchasini aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qildi.

"Tadqiqot universiteti" atamasi G'arbda keng tarqalgan va deyarli "elita universiteti" atamasi bilan bir xil. "Elita universiteti" tushunchasi ta'lim va ilmiy tadqiqotlar, shu jumladan tadqiqot natijalaridan talabalarning dars berish amaliyotida foydalanishga asoslangan kontseptsiyaga asoslanadi. Masalan, AQShda universitetlarni ilmiy tadqiqot deb tasniflashning rasmiy mezonlari qo'llaniladi. Shunday qilib, statistic buxgalteriya amaliyotida "Karnegi tasnifi" deb nomlanuvchi tizim faoliyat ko'rsatmoqda, unga ko'ra barcha universitetlar va kollejlari oltita toifaga bo'lingan, eng yuqori ko'rsatkich tadqiqot universitetlariga ham tegishli [2]:

1. tadqiqot universitetlari (I va II turdagi);
2. magistratura (I va II turdagi) universitetlar va kollejlari;
3. bakalavr ta'limi bo'lgan kollejlari;
4. diplom va sertifikatlar beradigan kollejlari;
5. ixtisoslashgan institutlar;
6. Rezervasyon kollejlari va universitetlari.

Boshqacha qilib aytganda, parametrlarning kichik bir to'plamidan foydalaniladi, ular orasida doktorlik darajasiga ega bo'lgan mutaxassislar soni va ilmiy-tadqiqot ishlanmalarining umumiy moliyalashtirilishi kiradi. Shu bilan birga, universitetlarning tadqiqotlarga tayinlanishi haqiqatda ro'y beradi va retsept bo'yicha ko'rsatilmaydi va hech qanday foyda keltirmaydi. Umuman olganda, universitet elita (tadqiqot) yoki yo'qligini tushunish uchun bir qator belgilar mavjud: turli xil mutaxassisliklar va mutaxassisliklar, shu jumladan tabiiy, ijtimoiy va gumanitar fanlar; tadqiqot va ishlanmalarga, birinchi navbatda fundamental tadqiqotlarga katta e'tibor; fanning zamonaviy sohalariga, shuningdek innovatsion faoliyatga e'tibor qaratish; doktorlik darajasiga ega mutaxassislarni tayyorlash tizimining mavjudligi; ko'pincha - magistratura va doktorantlar sonining umumiy oliy ma'lumot olishga qaratilgan talabalar sonidan oshib ketishi; tanlovlar, shu jumladan xalqaro tanlov asosida yollangan o'qituvchilarning yuqori kasbiy darajasi; Dunyoning turli mamlakatlaridan etakchi mutaxassislarni vaqtincha ishlashga taklif qilish amaliyoti ishlab chiqilgan; xalqaro tajriba va ilmiy tadqiqotlar va o'qitish metodologiyasining yangi yo'nalishlariga moslashuvchanligi; talabalarni tanlashda raqobatbardoshlik va tanlab yondashish; universitet atrofida tez-tez innovatsion infratuzilma ob'ektlari bilan to'ldiriladigan maxsus intellektual muhit, shuningdek ma'lum bir ilmiy-texnik va iqtisodiy makon mavjudligi; demokratik qadriyatlar va akademik erkinliklarga asoslangan korporativ etika.[4]

Chet eldagi tadqiqot universitetlarining tanlov ko'rsatkichlari ularning haqiqiy shaklida bizning voqelikka o'tkazib yuborilishi mumkin emas, chunki Mahalliy ta'lim tizimini ajratib turadigan ko'plab nuanslar mavjud. Ularning eng ahamiyatlisi - bu O'zbekistondagi oliy o'quv yurtining maqomi. Gap shundaki, qonunchiligimizga ko'ra universitetning ilmiy faoliyati ikkinchi darajali hisoblanadi. Universitetning o'quv tarkibiy qismiga ustuvorliklar beriladi, shuning uchun ular ilmiy izlanishlarning katta hajmiga ega bo'lishni xohlashlaridan qat'i nazar, ular faoliyat yo'nalishini o'zgartira olmaydi. Bir qator mualliflari o'zlarining universitetlari ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borishadi deb ta'kidlaydilar, ammo shu bilan birga ular universitet negizida tashkil etilgan ilmiy-tadqiqot institutlarida rivojlanganligini ta'kidlamoqdalar.

Yana bir nuqta, agar fan doktorlarini tayyorlash faqat ma'lum universitetlarda amalga oshirilsa, ilmiy tadqiqotlar institutlari bilan bir vaqtda ushbu faoliyat sohasini monopollashtirish ehtimoli aniq.

Keyingi lahza– universitet atrofida maxsus intellektual muhit va maxsus ilmiy-texnik va iqtisodiy makonning mavjudligi texnopark tashkil etilishini anglatadi va bu mahalliy universitetlar uchun har doim ham mumkin emas.

Mamlakatdagi etakchi universitetlarni tanlashning ikkinchi yo'nalishini rivojlantirish bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Ishlab chiqilgan sxemada etakchi universitetlar odatda ilmiy-tadqiqot universitetini umumiy qabul qilingan ma'noda tavsiflaydigan xususiyatlarga juda o'xshash xususiyatlarga ega.

Hozirda etakchi universitetlar tadqiqot va innovatsion faoliyatda faol qatnashishga chaqirilmoqda. Ularda yuqori malakali olimlar va o'qituvchilar ishlashlari kerak; yuqori malakali kadrlar tayyorlash muayyan (o'rtacha darajadan yuqori) miqyosda amalga oshirilishi kerak; boshqa tashkilotlar bilan ham, ham chet el bilan aloqalarni rivojlantirish zarur, ular o'z hududlarida madaniy va ijtimoiy rivojlanish markazlari bo'lib xizmat qilishi kerak. Umuman olganda, 50 dan ortiq mezonlar aniqlandi, ular orqali etakchi universitetlarni tanlash taklif qilindi. Ishlab chiqilgan hujjatlar to'plamiga muvofiq, "etakchi" maqomi tanlov asosida besh yil muddatga tayinlanishi va davlat byudjetidan qo'shimcha moliyalashtirish bilan birga bo'lishi kerak; u bunday universitetlarga o'quv dasturlarini tuzishda bir oz erkinlik beradi.[3]

Mamlakat iqtisodiyotining o'tish davrida universitetlar og'ir sharoitlarda joylashtirildi. Davlat tomonidan moliyalashtirilmasligi universitetlarning oliy ta'limning madaniy merosini saqlashga bo'lgan ko'plab urinishlariga olib keldi. Yo'nalishlardan biri universitetga tijorat asosida ko'p sonli talabalarni jalb qilish edi, buning uchun universitetning maqomini oshirish, yangi mutaxassisliklar ochish, mehnat bozori to'lib ketganiga qaramay, "moda" deb nomlangan mutaxassisliklarni saqlash, institut va akademiyalardan universitetlarga aylantirish zarur edi. Hozirgi kunda mehnat bozorida mamlakat iqtisodiyotini innovatsion rivojlanish yo'liga yo'naltirishga qodir bo'lgan "elita kadrlari" deb ataladigan innovatsion faol mutaxassislar kerak. Ko'rinishidan, shuning uchun bunday kadrlar tayyorlashga qodir universitetlarni tanlash zarur. Shu munosabat bilan, quyidagi algoritmgaga muvofiq tadqiqot universiteti va etakchi universitet modellarini birlashtirish kerak: birinchidan, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun ustuvor yo'nalishlarni tanlash; ikkinchidan, yetishmayotgan ko'rsatkichlarni universitetlarning davlat reytingiga kiritish; uchinchidan, undagi barcha universitetlarni

sinab ko'rish va rahbarlarni aniqlash va shundan keyingina tanlangan universitetlar uchun iqtisodiy rivojlanish vazifalarini maqsadli ravishda belgilash.

References:

1. G'ulomova M.X., Sobirova N.K. Yangi innovatsion texnologiya yordamida ta'lim samaradorligini oshirish usullari//Innovatsiya o'quv jarayonida. -T.: 2009.- 106 b.
2. Strixanov M.N. Ob issledovatelskix innovatsionix universitetax v Rossii // Issledovatelskie universiteti. Integratsii nauki i obrazovaniya: mater. Ros.-amerik. nauch. konf. «Issledovatelskie universiteti», Moskva 4-6 aprelya 2004.–M.: Tverskoy Innotsentr, 2005.–234s.
3. Yuldashev U.Y., Saidova M. Ta'limda axborot texnologiyalari muhiti va o'quv muassasalarining yordamchi o'quv bo'g'inlari // Pedagogik mahorat. - Buxoro. 2003. Ns 4. -82 b.
4. Pushkarev Yu. V. Zamonaviy universitetda ta'lim: yangi g'oyalar va rivojlanish yo'nalishlari // Novosibirsk davlat pedagogika universitetining xabarnomasi.-2011.-№ 1. - P. 40-43. Deyatelnost sovremennogo vuza: tendensii